

УДК 332.1

СТАН РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА, ПРОБЛЕМИ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Джуровець А.І., Катана А.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Розглянуто стан розвитку малого підприємництва та проблеми його функціонування в Чернівецькій області. Здійснено аналіз основних статистичних даних щодо стану малого підприємництва. Визначено основні проблеми, що сповільнюють розвиток малого бізнесу. Подано рекомендації стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Визначено елементи інноваційної та інвестиційної діяльності в Чернівецькій області.
Ключові слова: регіональна програма розвитку, малий та середній бізнес, суб'єкти малого та середнього підприємництва, господарська діяльність, інноваційна та інвестиційна діяльність, стартап.

Постановка проблеми. Різні умови розвитку регіонів не дають можливості їм однаково розвиватися, між ними завжди існує поділ, особливо в області розвитку підприємництва.

Стан та особливості розвитку малого бізнесу в будь-якій країні мають виразну регіональну специфіку. В Україні ж це пов'язано ще й з тим, що наша держава об'єднує неоднорідні території й регіональні господарські комплекси. За даними досліджень, регіональні економічні, ресурсні й регуляторні умови є вкрай важливими для становлення й розвитку малого бізнесу в конкретному регіоні [2].

Дослідники вважають, що основну увагу потрібно приділяти розвитку малого та середнього підприємництва, оскільки вони є рушійною силою для постійного економічного зростання, створення нових робочих місць та зміцнення економіки кожного регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з даної проблематики доводить, що вченими створено підґрунтя для її подальшого плідного вивчення. Великий внесок у дослідження малого підприємництва та його державного регулювання зробили Н. Бех, О. Біломістний, К. Ляпіна, О. Маляренко, Н. Мезенцева та ін. Дослідженням даної теми і сприянню розвитку малого бізнесу в регіоні займалися такі вчені, як П.В. Боднар, М.І. Малярчук, Н.А. Малиш, Т.А. Говорушко, Л.А. Мартинюк.

На сьогодні, в період економічної кризи, роль малого бізнесу у процесі реформування економіки дуже велика: вирішення проблеми безробіття, формування середнього класу, наповнення усіх бюджетних рівнів, розвиток конкурентного ринкового середовища [5].

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого та середнього підприємництва по країні в цілому, а також у Чернівецькій області є основою соціально-економічного розвитку, і обов'язковою частиною вирішення соціальних проблем та забезпечення високого рівня життя громадян Чернівецької області. Тому регіональна політика з підтримки розвитку малого та середнього підприємництва є одним із пріоритетних напрямів діяльності місцевих органів влади.

На момент започаткування розвитку підприємництва (1991 рік) в області налічувалось 827 малих підприємств, на яких працювало 10 тисяч чоловік.

Спостерігається позитивна тенденція до збільшення кількості малих підприємств. У порівнянні

з 2014 роком, у 2015 році їхня кількість збільшилась на 6 підприємств або 0,2%. Слід зазначити, що частка малих підприємств по області перевищує аналогічний показник по Україні на 0,8 відсоткові пункти, що свідчить про переважний розвиток на території області саме малого підприємництва. У 2016 році кількість малих підприємств становила 3345.

Натомість кількість середніх підприємств зменшилась на 16 підприємств або 9,6%. У 2015 році кількість малих та середніх підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення становила 45 одиниць.

В області найбільше малих та середніх підприємств на 10 тис. наявного населення знаходиться в м. Чернівцях – 85 та м. Новодністровськ – 71 одиниця. У розрізі районів цей показник різниться – від 14 одиниць у Герцаївському районі до 34 – у Кіцманському районі.

Суб'єктами малого та середнього підприємництва у 2015 році реалізовано продукції (товарів, послуг) на загальну суму 17979,7 млн. грн., що на 3604,3 млн.грн. або 25,1% більше, ніж у 2014 році.

За даними Головного управління Державної фіскальної служби у Чернівецькій області станом на 01.01.2017 в області на обліку перебувало 67,4 тис. суб'єктів малого і середнього підприємництва – платників податків, що на 1717 суб'єктів або на 2,5%, менше ніж станом на 01.01.2016 року, у тому числі юридичних осіб – 16,9 тис. (25,1%), фізичних осіб-підприємців – 50,5 тис. суб'єктів (74,9%).

Упродовж 2016 року фактично здійснювали господарську діяльність 63,3 тис. суб'єктів, із них: 14,2 тис. юридичних осіб та 49,1 тис. фізичних осіб-підприємців. В цілому, кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що фактично здійснювали підприємницьку діяльність та сплачували обов'язкові податкові платежі і збори, зменшилась, порівняно з 2015 роком, на 2123 суб'єкти або 3,2% [5].

Основними проблемами, що сповільнюють розвиток малого підприємництва, є наступні: розбалансованість валютного ринку, девальвація національної грошової одиниці гривні; високі відсоткові ставки банківських кредитів; підвищення тарифів на енергоресурси, скорочення внутрішнього споживчого попиту; недостатнє використання наявних ресурсів міста та регіону, зокрема недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури як одного із потенціалів розвитку регіонального

підприємництва; значний рівень тіншової зайнятості населення; наявність незалучених виробничих площ у промисловому комплексі; відсутність ефективних податкових та фінансових стимулів для підприємців – початківців.

Малий та середній бізнес конкурує з великим, які вкладаючи чималі кошти у модернізацію та розвиток виробництва. Через значну конкуренцію малі та середні підприємства часто є ефективнішими за великі. До того ж, через великий розмір цих підприємств, вони гнучкіші, швидше реагують на зміни економічних умов та споживацького попиту. Малі та середні підприємства, на відміну від великих, мають жорсткі бюджетні обмеження – отже, є більш прибутковими, рідше застосовують бартер.

Для підтримки малого та середнього бізнесу, у парламенті прийняті дерегулятивні акти, які значно зменшують кількість дозвільних документів для відкриття своєї справи.

Також прийнято «Регіональну програму розвитку малого і середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2017-2018 роки», на меті у якої є забезпечення стабільних умов для подальшого розвитку малого і середнього підприємництва, насамперед, в пріоритетних напрямках економіки області, створення сприятливих умов для ефективної їх роботи, підвищення ролі малого та середнього підприємництва у розв'язанні соціально-економічних проблем розвитку регіону шляхом консолідування зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів малого та середнього підприємництва, об'єднань і спілок підприємців [5].

Основними шляхами стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в сучасних умовах господарювання та у Чернівецькій області, зокрема, є: залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до участі у міжнародних форумах, семінарах, конференціях, виставках, ярмарках – для нашого регіону це є пріоритетним, адже область розташована у прикордонній зоні; проведення навчання незайнятого населення основам підприємницької діяльності; професійна підготовка та ефективне управління кваліфікованими кадрами; підтримка розвитку молодіжного підприємництва, стартапів; розширення джерел фінансування суб'єктів малого і середнього підприємництва [3].

На території Буковини є перспективною інвестиційна діяльність, адже область багата на природні ресурси. Для краю є сприятливими особливості місцевої господарської системи – успішно здійснюється реформування відносин власності, створюються нові підприємства малого та середнього бізнесу; природно-ресурсний потенціал краю створює необхідні умови для вкладення інвестицій з метою розвитку таких високорентабельних галузей, як лісове господарство, легка й харчова промисловості, деревообробна промисловості, туризм [4].

Одним із елементів інвестиційної та інноваційної діяльності є досить розповсюджений на сьогодні стартап, який функціонує і в Чернівецькій області.

Стартап – нещодавно створена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але планує стати офіційною), що буде свій бізнес на

основі інновацій або інноваційних технологій, не вийшла на ринок або почала на нього виходити і що володіє обмеженими ресурсами [7].

Вперше термін «стартап» почав використовуватися Forbes у серпні 1976 року і Business Week у вересні 1977 року для позначення компаній з короткою історією діяльності. Поняття закріпилось в 1990-ті роки і широко розповсюдилось під час буму доткомів.

Творець методики розвитку клієнтів (англ. *Customer development*) американський підприємець Стів Бланк визначив стартапи як тимчасові структури, що існують для пошуку бізнес-моделі.

Універсального підходу до опису розвитку стартапів не існує. Найчастіше згадується скорочена класифікація стадій розвитку стартапів, згідно з якою стартап проходить в своєму розвитку 5 стадій: посівну стадію (*seed stage*), стадію запуску (*startup stage*), стадію зростання (*growth stage*), стадію розширення (*expansion stage*) і стадію «виходу» (*exit stage*) [7].

Іноді застосовується і більш розширена класифікація стадій розвитку стартапа:

1. Pre-startup стадія:

- Стадія pre-seed (*pre-seed stage*);
- Seed стадія (*seed stage*);
- Прототип (*prototype*);
- Робочий прототип (*working prototype*);
- Альфа-версія проекту або продукту (*alpha*);
- Закрита бета-версія проекту або продукту (*private beta*);
- Публічна бета-версія проекту або продукту (*public beta*);

2. Запуск проекту

Запуск проекту в експлуатацію або продукту в виробництво. Робота з першими клієнтами.

3. Post-startup стадія:

- Стадія зростання (*growth stage*);
- Стадія розширення (*expansion stage*);
- Стадія виходу (*exit stage*);

Прикладами стартап – компаній, які є загальновідомими: Google (була заснована двома студентами Стенфордського університету); Apple; PayPal; Taskle.

Попри не стабільну економічну ситуацію, довготривалу кризу та інші несприятливі для бізнесу фактори, українці розробляють успішні стартапи.

Інноваційність вітчизняних проектів підтверджується і показниками інвестування – з початку 2016 року суми коштів, що вкладаються у стартапи з позначкою MADE IN UKRAINE зросли на 36% у порівнянні з 2015 роком. На даний час ця сума складає понад \$4,8 млн [7].

Приклади успішних українських стартапів:

- Depositphotos;
- Terrasoft;
- TemplateMonster;
- Coursmos;
- Clickky;
- Augmented Pixels;
- GitLab 9;
- Petcube;
- Grammarly;
- Senstone

Частина проектів отримує інвестиції з фондів, частина – фінансується за допомогою краудфандинг-платформ.

Українські стартапи, відзначені на міжнародних конкурсах:

- Photofact – розробка, яка захищає фотографії від підробки;
- Luckfind.me(Online Lost & Found Luckfind.me) – сервіс пошуку втрачених речей;
- InCust – безкарткова програма лояльності для бізнесу;
- Solargaps – розумні жалюзі, що автоматично відстежують положення сонця і генерують електроенергію;
- Technovator – пристрій для дистанційної зарядки смартфонів;
- Senstone – розумна прикраса (кулон) що розпізнає та перетворює мовлення в текст [7].

З підвищенням зацікавленості у стартапах і стартап-компаніях в Україні стрімко збільшується кількість закладів, які допомагають людям реалізувати свої ідеї, набутти знання для заснування власної компанії, отримання фінансування чи виведення власного продукту на ринок. Часто виявляється, що розробники стартапів через брак досвіду та знань не можуть реалізувати свій проект чи знайти інвестора. Саме тому в останні кілька років популярності набувають стартап-школи.

В результаті створюються нові установи та проводяться заходи, дотичні до стартапів: стартап-нетворки, біржі інвестиційних проектів, стартап-вікенди, стартап-битви, конкурси стартапів, школи створення стартапів [8].

Чернівецька область також не відстає зі створення інновацій. Для прикладу за останній період у області було проведено такі заходи:

Викладачка ЧНУ здійснила мрію студентських років і разом із сім'єю відкрила центр розвитку дитини. При вході діток та їхніх батьків зустрічає живий папуга, наприкінці кожного уроку малечу заохочують смачним печивом, а батьки можуть стежити за дітьми на відстані завдяки онлайн-трансляції. Такий приватний «садочок майбутнього» відкрила перебуваючи у відпустці по догляду за дитиною чернівецька Ірина Істинюк. Центр розвитку дитини «Іриска» працює у Чернівцях вже рік. Він працює як міні-садочок, як ігрова кімната та як альтернативний навчальний заклад для діток від 6 місяців до 10 років. Окрім того, центр працює як літній табір та заклад організації різноманітних дитячих свят і майстер-класів [10].

Чернівчанка Ю. Боднар у Амстердамі розвиває бізнес. Будучи програмним менеджером, вона здатна активно впливати на вектор розвитку нашого інкубатора, адже програми є головним продуктом. Працюють вони у приміщення під назвою «Startup Village» у двоповерховому

комплексі офісів, побудованих із 30 «секонд-хендівських» контейнерів [6].

У Чернівецькій області також активно беруть приклад з європейських країн. Завдяки старанням небайдужих активістів у місті відкрили ай-ті кластер – центр, який об'єднуватиме стартапи та компанії у сфері інноваційних технологій [9].

29 липня 2015 року у дворикку Ратуші було проведено презентацію нових стартапів, де взяли участь діючі стартапери, які отримали фінансування, майбутні стартапери, підприємці, науковці, а також всі зацікавлені долучилися до реалізації запропонованих проектів. На зустрічі були представлені:

- «Detailor» – сервіс, що дозволяє налагодити контакт між малими виробниками меблів та компаніями за допомогою автоматизованого створення багатьох конструкторських рішень, прорахунку вартості послуг, прийому замовлень, їх оплати, та моніторингу стану замовлення.

- «Virtual-CV» – сервіс, в якому міститься вся інформація, яка необхідна туристу, включаючи історичну довідку, визначні місця, заклади та необхідні послуги. Можливість прокладання маршрутів та цілодобова доступність при завантаженні на гаджет.

- «Discontimo» – сервіс, що представляє новий рівень спілкування бізнесу з клієнтами. Дозволить підприємцям платити безпосередньо своєму потенційному споживачу, коли він переглянув рекламну пропозицію від закладу або поділився нею з друзями.

- «Mappino» – сервіс, що дозволяє оптимізувати процеси у сфері операцій з нерухомістю за рахунок використання інформаційних технологій та повністю усунути посередника.

- Портативний міні-проектор – медіа-проектор для використання з мобільних пристроїв, який забезпечує якісне та чітке зображення, легке транспортування та зручність у використанні в будь-якому місці – вдома, на природі, під час відпочинку [11].

Висновки. Отже, провівши аналіз стану малого і середнього бізнесу в Чернівецькій області, визначено фактори, які негативно впливають на його розвиток, та запропоновані шляхи їх подолання. Зауважимо, що малий і середній бізнес в Україні є тим елементом, який активно впливає на економічні та соціальні перетворення. Саме тому процес розвитку малого та середнього бізнесу необхідно координувати на державному рівні, але використовувати у взаємозв'язку з процесами ринкової економіки та ресурсними особливостями регіону. Як показує Європейський досвід для розвитку малого і середнього підприємства також велику роль відіграють стартапи, за якими передбачається велике майбутнє.

Список літератури:

1. Катана А.В. Стан економічної конкуренції у торгівлі продтоварами на внутрішньому ринку України / А.В. Катана // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. – Вип. I(49). Економічні науки.
2. Малий та середній бізнес – 90% економіки України // Погляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://pogliad.ua/news/chernivtsi>.
3. Офіційний веб-сайт Чернівецької обласної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bukoda.gov.ua/>.
4. Офіційний веб-сайт Чернівецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oda.cv.ua>.

5. Регіональна програма розвитку малого і середнього підприємництва у Чернівецькій області на 2017-2018 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://docviewer.yandex.ru/view>.
6. Село стартапів та офіси в контейнерах: як чернівчанка розвиває бізнес в Амстердамі [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://pogiad.ua/news/chernivtsi>.
7. Стартап. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Стартап>.
8. Стартап. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nidiot.de/>.
9. У Чернівцях з'явився центр, який об'єднає інноваційні стартапи [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://promin.cv.ua/2016/05/11/u-chernivtsiakh-ziavyvsia-tsentri-iakyi-obiednaie-innovatsiini-startapy.html>.
10. Чернівчанка відкрила власну справу у декретній відпустці: історія успіху. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://molbuk.ua/chernovtsy_news.
11. Чернівецька молодь презентувала у дворику Ратуші нові стартапи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://bukpravda.cv.ua/>.

Джуровец А.И., Катана А.В.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА, ПРОБЛЕМЫ ЕГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ В ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация

Рассмотрено состояние развития малого предпринимательства и проблемы его функционирования в Черновицкой области. Осуществлен анализ основных статистических данных о состоянии малого предпринимательства. Определены основные проблемы, замедляющие развитие малого бизнеса. Даны рекомендации стимулирования развития малого и среднего бизнеса. Определены элементы инновационной и инвестиционной деятельности в Черновицкой области.

Ключевые слова: региональная программа развития, малый и средний бизнес, субъекты малого и среднего предпринимательства, хозяйственная деятельность, инновационная и инвестиционная деятельность, стартап.

Dzhurovets A.I., Katana A.V.

Chernivtsi Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

THE STATE OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT, PROBLEMS OF ITS FUNCTIONING IN CHERNIVTSI REGION

Summary

The state of development of small business and problems of its functioning in Chernivtsi region are considered. The analysis of the basic statistical data on the state of small business is carried out. The main problems that slow down the development of small and medium-sized businesses are identified. The recommendations for stimulating the development of small and medium-sized businesses are given. The elements of innovation and investment activity in Chernivtsi region are determined.

Keywords: regional development program, small and medium business, subjects of small and medium business, economic activity, innovation and investment activity, start-up.